

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1896, kl. 3 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

Vid innevarande års riksdag hafva i Andra Kammaren väckts följande motioner om inrättande af nya afdelningskontor, nemligen af

Herr *Amnéus* m. fl., som i motion n:o 19 föreslagit, »att Riksdagen må besluta att inrätta ett afdelningskontor af riksbanken i *Mariestad* under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega att föreskrifva»;

Herr *B. Dahlgren* m. fl., som i motion n:o 40 föreslagit, »att Riksdagen måtte besluta inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i *Venersborg* år 1897 under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorets verksamhet och rörelse, som derom torde föreskrifvas»;

Herr *G. Odqvist*, som i motion n:o 49 hemställt, »att Riksdagen måtte besluta, att ett afdelningskontor af riksbanken må under loppet af år 1897 inrättas i staden *Borås* för *Elfsborgs* län under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega föreskrifva»;

Herr *J. G. Nyström* m. fl., hvilka i motion n:o 57 föreslagit, »att Riksdagen måtte besluta, att ett afdelningskontor af riksbanken inrättas i *Gefle* på de vilkor, som bankofullmäktige föreskrifva»;

Herr *E. Svensson* m. fl., hvilka i motion n:o 58 hemställt, »att Riksdagen må besluta att under år 1897 inrätta ett riksbankens afdelningskontor i *Karlskrona* under samma vilkor och bestämmelser, som gälla för de under senare åren af riksbanken inrättade afdelningskontor»;

Herr *A. G. Gyllensvärd* m. fl., som i motion n:o 73 hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att ett afdelningskontor af riksbanken må under år 1897 inrättas i staden *Halmstad* under de vilkor och bestämmelser med afseende å kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega bestämma»;

Herr *O. Larsson* m. fl., som i motion n:o 90 hemställt, »att Riksdagen må besluta, att ett afdelningskontor af riksbanken må under år 1897 inrättas i *Linköping* för Östergötlands och norra Kalmar län under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorets verksamhet, som bankofullmäktige ega föreskrifva»;

Herr *J. A. Aulin*, som i motion n:o 92 föreslagit, »att Riksdagen måtte besluta att inrätta ett afdelningskontor i *Eskilstuna* under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega att föreskrifva»; samt

Herr *Zetterstrand*, som i motion n:o 117 föreslagit, »det Riksdagen måtte besluta att för Östergötland och möjligen äfven vissa delar af angränsande län inrätta ett riksbankens afdelningskontor i *Norrköping*».

Öfver dessa motioner hafva fullmäktige i riksbanken den 13 sistlidne februari afgifvit yttrande och deri anført:

»Rörelsen vid de afdelningskontor, som under den senare tiden inrättats, har i allmänhet visat sig vara i tilltagande och egnad att tillföra banken goda kunder, särskildt å de ställen, der affärslifvet är mera utveckladt och förhållandena föranleda liflig omsättning af penningar. Så hafva kontoren i städerna Jönköping, Karlstad och Örebro, hvilka alla tre äro centra för vidsträckta orters verksamhet i industrielt och kommersielt hänseende, varit af allmänheten rätt mycket anlitade och för riksbanken inkomstbringande, och vid kontoret i Hernösand, som, utom att det är residensstad för Vesternorrlands län med dess rika tillgångar, är en betydande exportort, hafva affärerna likaledes fått stor omfattning.

Med afseende å den erfarenhet, som sålunda vunnits, särskildt under de senaste åren, synes det med skäl kunna ifrågasättas, att nya afdelningskontor skulle anordnas i något raskare följd än hittills, allra helst med afseende å möjligheten deraf, att riksbanken kan komma att inom en ej aflägsen tid öfvertaga all sedelutgifning i landet. Fullmäktige anse sig därför hafva anledning att tillstyrka inrättandet under 1897 af ett nytt afdelningskontor, det fjortonde i ordningen.

Vid valet mellan de orter, som inom Riksdagen föreslagits, hafva fullmäktige funnit sig böra gifva företräde åt Gefle. Denna stad, som, med en folkmängd af mer än 25,000 personer, är en af rikets större städer, utgör hufvudorten i ett län af stor omfattning och med högt utvecklad

exportrörelse och industri af olika slag. Föreningspunkt för trenne mycket trafikerade enskilda jernvägar, Gefle—Dala, Gefle—Ockelbo och Upsala—Gefle, utgör staden utseppningsort icke endast för en stor del af Gefleborgs läns i och för sig betydande jern- och trämasseindustris alster samt trävaror, utan ock för större delen af Stora Kopparbergs läns rikliga tillgång på skogsprodukter.

Sälunda utgjorde, på sätt framgår af de utaf vederbörande motionärer meddelade uppgifter, under år 1894 utförseln af malmer (jern och zink): 3,113,500 kg.; arbetade metaller (jern och stål): 42,770,942 kg.; pappersmassa: 13,217,380 kg.; trävaror 601,167 kbm. m. m.

I denna export deltaga förnämligast länets egna stora jernverk och trämassefabriker samt de vid Gafleån, Dalelven och kusten liggande många och betydande sågverken. Näst Göteborg är Gefle ock Sveriges förnämsta exportort för trämassa (pappersmassa) och med hänsyn till trävaruutförseln den tredje i ordningen af rikets städer.

Det lär ock lätt inses, att för drifvande af alla de affärer, som inom länet förekomma, behovet af försträckning i ena eller andra formen måste vara stort nog, äfvensom viktigt, att sedlar, särskildt af smärre valörer, äro lätt tillgängliga.

Att riksbanken hittills icke haft någon större användning för sina medel inom länet, beror måhända i viss mån derpå, att två enskilda banker äro derstädes förlagda med både hufvud- och afdelningskontor, i följd hvaraf allmänheten föredragit att söka få sina kraf tillgodosedda på närmaste håll. Men det sälunda omförmälda förhållandet har betydelse äfven derutinnan, att riksbanken, om och när den öppnar en filial inom länet, bör kunna påräkna att få en nästan ny kundkrets. Ett afdelningskontor i Gefle bör med hänsyn härtill och till ortens förhållanden i allmänhet kunna blifva till afsevärd fördel för riksbanken och sannolikt mera vinstbringande än ett sådant å någon af öfriga föreslagna orter.

På grund häraf anse sig fullmäktige hafva skäl tillstyrka, att i staden Gefle måtte under nästinstundande år inrättas ett afdelningskontor af riksbanken under de vilkor och bestämmelser med afseende å kontorets verksamhet, som det torde öfverlätas åt fullmäktige att bestämma. Konto- rets distrikt torde böra omfatta Gefleborgs län.»

Sedan fullmäktige afgifvit detta yttrande, hvari de ställt frågan om inrättande af nya afdelningskontor i ett visst samband med frågan om bibehållande åt riksbanken af en större eller mindre del af riksbankens vinstmedel, uppstod inom utskottet fråga, huruvida icke lämpligt kunde vara att något påskynda anordnandet af nya riksbankskontor i orterna. Närmaste anledningen härtill var, på sätt utskottet i sitt till innevarande års

Riksdag den 20 sistlidne mars afgifna utlåtande n:o 7 angående användande af riksbankens vinst för år 1895, utförligare framhållit, att för Riksdagen framlagts en kongl. proposition (n:o 22) med förslag till vissa ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen i syfte att bana väg för en ny organisation af bankväsendet i riket. Om denna proposition och de åtgärder, som med anledning af densamma kunde blifva behöfliga samt utsigten att riksbanken kunde få en annan och större verksamhet sig förelagd såsom ensam sedelutgifvande bank i riket, yttrade utskottet i ofvanberörda utlåtande n:o 7:

»I en till denna proposition fogad bilaga har meddelats innehållet af ett förslag till lag för Sveriges riksbank, hvarom statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet yttrat, att han, under förutsättning att de ofvan antydda grundlagsändringsförslagen godkändes och blefve af Riksdagen antagna att hvila till 1897 års riksmöte, så att möjlighet derigenom bereddes, att de då blefve upphöjda till lag, vore sinnad att tillstyrka Kongl. Maj:t att till samma års Riksdag afläta proposition om förändrad banklagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förenämnda förslag till lag för Sveriges riksbank jemte vissa andra förslag till ansvarighetslagar, som närmare angifvas i det ofvanberörda proposition åtföljande statsrådsprotokoll öfver finansärenden den 24 januari 1896.

»Utskottet har, med kännedom om den ifrågavarande kongl. propositionen och dertill hörande bilaga, icke kunnat förbise, att, för den händelse förslaget till lag för riksbanken skulle komma att af Kongl. Maj:t föreläggas 1897 års Riksdag och då af Riksdagen antagas samt träda i kraft å den tid, som i lagförslaget förutsättes, det i sådant fall torde blifva nödvändigt, att inrättandet af nya riksbankskontor i orterna påskyndas. I lagförslagets kap. III § 10 stadgas nemligen, att riksbanken drifver sin rörelse vid hufvudkontor i Stockholm samt vid afdelningskontor inom riket och att ett sådant kontor skall finnas inom hvarje län utom Stockholms; hvarjemte i kap. VI § 49 föreskrifves, att hvad i § 10 stadgas om afdelningskontor af riksbanken må efter hand vinna tillämpning och skall vid ingången af år 1904 vara fullständigt genomfördt.

»Med inberäkning af det riksbankskontor i Umeå, som den 1 nästkommande april skall börja sin verksamhet, finnas nu tillhopa 13 afdelningskontor af riksbanken, och till förverkligande af stadgandet i ofvannämnda § 49 skulle alltså under de sju åren 1897—1903 ytterligare behöfva anordnas tio dylika kontor, eller således under åtminstone tre af dessa år två kontor.

»Med afseende på dessa förhållanden och det samband, frågan om öfverlemnande till statsverket af en större eller mindre del af bankovinsten

kommit att erhålla med frågan om inrättandet af nya riksbankskontor i orterna, har utskottet ansett, innan vare sig den ena eller andra af dessa frågor upptogs till slutlig behandling, sig böra ånyo höra fullmäktige samt begärde därför under den 6 dennes deras yttrande, bland annat, huruvida och till hvilket belopp, utöfver hvad af Kongl. Maj:t föreslagits, ytterligare reserverande af bankovinsten för riksbankens räkning erfordrades, i händelse två nya afdelningskontor under nästa år inrättades. Härå meddelade fullmäktige i skrifvelse den 12 dennes det svar, att, om utskottet funne sig böra föreslå inrättandet af två nya afdelningskontor af riksbanken, i betraktande af riksbankens nuvarande ställning, för dessa kontors inrättande något oafvisligt behof af större andel i bankovinsten för år 1895, än Kongl. Maj:t föreslagit, icke nu förefunnes, äfven om, såsom i motionerna vore föreslaget, båda de nya kontoren skulle träda i verksamhet år 1897, men att, om öppnande af nya kontor ansåges böra påskyndas så, att större antal dylika komme att öppnas, innan riksbanken erhöle rätt att ensam utgifva sedlar, ökad andel i bankovinsten för den närmaste framtiden blefve af behofvet påkallad.»

I sin nyssberörda skrifvelse af den 12 sistl. mars yttrade fullmäktige i riksbanken vidare, att till plats för ifrågakommande nytt afdelningskontor, utom det af fullmäktige föreslagna, Linköping, såsom en väl belägen hufvudort i en stor provins med liflig rörelse, syntes bäst lämpa sig. Och borde, enligt fullmäktiges åsigt, i sådant fall det nya kontorets distrikt omfatta Östergötlands län samt norra Kalmar län, med undantag af Aspelands härad, hvilket med större skäl ansågs böra läggas under kalmar-kontoret.

Såsom känt är, har Riksdagen *dels* på det sätt beslutit om bankovinstens användning, att 2,700,000 kronor deraf öfverlemnats åt statsverket och återstoden, eller kr. 326,425: 69, bibehållits uti riksbanken, *dels* ock behandlat den ofvanberörda kongl. propositionen, hvarvid dock kamrarne stannat i olika beslut, som nu äro föremål för sammanjemkning inom konstitutionsutskottet. Besluten äro så till vida lika, att kamrarne hvar för sig beslutit sådan ändring i grundlagarne, att de velat medgifva Kongl. Maj:t rätt att tillsätta en medlem af riksbankens styrelse. Huruvida de skiljaktigheter, som förefinnas mellan kamrarnes beslut kunna utjemnas, kan bankoutskottet visserligen icke förutsäga, men torde dock hafva fog för den åsigt, att frågan om en reform af riksbanken i ofvan antydd syfte nu är närmare sin lösning än den någonsin förut varit.

Med afseende alltså derpå att, för tillämpning af det Riksdagen delgifna förslaget till lag för Sveriges riksbank, inrättandet af nya riksbankskontor kan behöfva påskyndas, har utskottet icke tvekat att upptaga tanken på inrättande under år 1897 af två nya sådana kontor.

Beträffande de platser, der nu närmast bör ifrågasättas att förlägga riksbankskontor, får utskottet till en början erinra, att utskottet icke finner anledning frångå sitt förut och senast år 1895 i då afgifvet utlåtande angående nya afdelningskontor af riksbanken uttalade omdöme, att nya sådana kontor företrädesvis böra förläggas till de särskilda länens residensstäder. Utskottet vill visserligen icke förneka, att det ur vissa synpunkter kan finnas anledning taga i öfvervägande, om icke i vissa län annan stad än residensstaden vore en lämpligare ort för ett riksbankskontor, men härutinnan saknas dock sådan utredning, att utskottet nu skulle vilja tillstyrka ett frånträdande af den princip, som hittills alltid fått tillämpning, den nemligen att afdelningskontoren böra förläggas till residensstäderna såsom centralplatser för de särskilda orternas ekonomiska rörelse och särskildt för statens kassarörelse inom länet. På grund häraf anser utskottet de motioner, i hvilka förslag framstälts om upprättande af afdelningskontor i städerna Borås, Eskilstuna och Norrköping icke böra vinna afseende.

Hvad de öfriga motionerna angår, hvori yrkats anordnande af riksbankskontor i Mariestad, Venersborg, Gefle, Karlskrona, Halmstad och Linköping, finner utskottet sig böra i första rummet gifva sitt förord åt Linköping för Östergötlands län jemte den del af norra Kalmar län, som fullmäktige föreslagit eller Kalmar läns norra landstingsområde utom Aspelands härad, som fullmäktige föreslagit att förlägga till kalmarkontorets område. Härom hafva inom utskottet meningarna icke varit delade, hvar emot i fråga om det andra kontoret någon meningsskiljaktighet varit rådande vid valet mellan Gefle och Mariestad.

Fullmäktige i riksbanken hafva förordat Gefle med särskildt framhållande af den stora rörelse och deraf beroende goda vinst, som vore att beräkna vid ett kontor derstädes, men å andra sidan har till förmån för Mariestad hufvudsakligen anförts, att fullmäktiges i riksbanken pluralitet redan år 1893 förordat ett kontors förläggande i Mariestad; att Riksdagens Andra Kammare år 1894, sedan utskottet då afstyrkt alla det året väckta motioner om nya riksbankskontor, för sin del beslutit inrättande under år 1895 af ett kontor i Mariestad, ett beslut som fattades med den anseliga majoriteten af 139 röster mot 72, ehuru i den sedermera anställda gemensamma omröstningen frågan förföll; att med afseende på bankkontor, som förmedla penningerörelsen, Mariestad för närvarande och då der endast finnes ett afdelningskontor af enskild bank, befinner sig i ett ogynnsammare läge

än Gefle, der en enskild bank har sitt hufvudkontor och en annan ett afdelningskontor; samt att sedan länge tillbaka hos Riksdagen genom motioner, väckta af representanter för Skaraborgs län, framhållits betydelsen för detsamma af ett riksbankens afdelningskontor, under det att något särskildt sträfvande att för Gefleborgs län erhålla ett sådant kontor framträdtt först vid denna riksdag.

Till dessa skäl får utskottet vidare lägga, att genom att nu besluta ett afdelningskontor i Mariestad den fördel vinnes, att afdelningskontorets i Göteborg vidsträckta distrikt minskas, hvilket länge ansetts vara önskvärdt.

Under åberopande af hvad sålunda anförts hemställer utskottet:

1:o) att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förslag af herr O. Larsson m. fl., i staden *Linköping* må under loppet af år 1897 för Östergötlands län samt Kalmar läns norra landstingsområde med undantag af Aspelands härad inrättas ett afdelningskontor af riksbanken under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega föreskrifva; samt att Aspelands härad förläggas till området för afdelningskontoret i Kalmar;

2:o) att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förslag af herr H. Annéus m. fl., i staden *Mariestad* må under loppet af år 1897 för Skaraborgs län eller den del deraf, fullmäktige i riksbanken bestämma, inrättas ett afdelningskontor af riksbanken under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega föreskrifva;

3:o) att öfriga förslag, som afse inrättande af riksbankskontor i

- a) Venersborg,
- b) Gefle,
- c) Karlskrona,
- d) Halmstad,
- e) Borås,
- f) Eskilstuna och
- g) Norrköping,

ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Under förutsättning, att hvad utskottet här ofvan föreslagit vinner Riksdagens godkännande, har utskottet i memorial, som nu äfven aflåtes,

afgifvit förslag till de bestämmelser och tillägg till bankoreglementet, som med afseende på de nya kontorens anordnande och villkoren för desamma funnits erforderliga.

Stockholm den 4 maj 1896.

På bankoutskottets vägnar:

O. R. THEMPTANDER.
